

Свети Киприан, митрополит Киевски и Московски, и на цяла Русия

† 1406 година
Чества се на 16 септември

На 16 септември Църквата чества великия светител, българина Киприан, митрополит Киевски и Московски, изтъкнат книжовник и житиеписец, духовно чадо, а според някои, и родственик на свети патриарх Евтимий, носител на исихаските традиции и книжовни постижения на Евтимиевата школа в Русия, аскет, чудотворец и всеотдаен пастир, въздигнал авторитета на Киевската катедра, преводач от гръцки и славянски, литургист и канонист – истинско духовно украшение на руската земя (1). Немалко сведения за неговия живот ни дава посмъртното слово на духовния му съратник – епископ Григорий Цамблак, произнесено пред руските вярващи: „... както в добродетелта беше неподражаем блаженият Киприан, така и в словесните поучения беше неповторим. Впрочем него нашето отечество откърми, пък на вас Бог го дари; и нему вие за много се наслаждавахте, ние се лишихме. И вие с него се украсявахте, а ние от желание за него тъгувахме; и с него вие преуспявахте, като растяхте в заповедите Господни“(2).

Свети Киприан се отличава със светия си живот още от младини, като добродетелите му изкласили сред благодатната атмосфера на атонското монашество. Изключително образован, свети Киприан се допитва до своя духовен наставник - свети патриарх Евтимий, чийто авторитет по различни църковно-дисциплинарни въпроси е безусловен. Неговият безукорен живот привлича вниманието на патриарха – исихаст Филотей Кокин, който го ръкополага за митрополит на Киев и Литва (до падането на Византия митрополитите на руските княжества се ръкополагат в Константинопол).

След кончината на митрополит Алексей и след края на църковните раздори и противоречия, свети Киприан става митрополит на цяла Русия (1390 г.).

Свети Киприан оставя послания на ревностна пастирска грижа, като от тях особено се открояват писмата до игумен Атанасий и духовниците от Псков. Той акцентира върху истинските измерения на духовния живот – молитва и покаяние, трезвение и въздържание от празнословие и смехотворство.

Като безмълвник и деятел на непрестанната молитва, свети Киприан често се оттегля в митрополитското село Голенишчево – на високо място зад Воробьовите хълмове около Москва, така както преди се е усамотявал при Светото езеро край Владимир, където построил храм в чест на Светото Преображение Господне – ключовия празник на православната мистика.

В Голенишчево свети Киприан построява храм на името на тримата светители – свети Василий Велики, свети Григорий Богослов и свети Йоан Златоуст, където ръкополага епископи и свещеници, продължавайки да се занимава с преписване и изглаждане на богослужбни и други църковни текстове спрямо оригиналите им и превод от гръцки на славянски за нуждите на Руската църква.

Той превежда Требника (3), Служебника (4) и църковно-правния сборник „Номоканон“, като последният още се пазел през 16-ти век в Московския Успенски събор. Имал е и авторски литургични текстове, а също е съставял с голяма почит и усърдие жития на руските светии. Едно от най-широко известните жития излязло изпод Киприановото перо е „Пространно житие на митрополит Петър“ (5), достохвален светител, предшественик на Киприан на Московската катедра и първи Московски светия, канонизиран от Константинополската патриаршия. То е истински шедьовър на литературния маниер „плетение словес“ – изящния житиеписен стил на патриарх Евтимий, който е отличителен на кръжеца исихасти – преписвачи и духовни чада от Евтимиевата школа.

Това житие на митрополит Петър от свети Киприан е първото по рода си за Русия. То носи византийските художествени традиции на руска почва. Свети Киприан използва по-старо житие, но написва цялостна реторично украсена житиеписна творба, завършваща с тържествено похвално слово. Този житиеписен образец, който задава свети Киприан, впоследствие следват монах Епифаний и сърбина Пахомий Логотет – най-видни житиеписци на руски светии.

Част от историческите съчинения на митрополит Киприан влизат в една от най-известните книги на църковноисторическата руска книжнина, т. нар. „Степенна книга“.

Дните на неговото епископско служение са помрачени от страшното нахлуване на монголските орди на Тамерлан. По разпореждане на свети Киприан чудотворната Владимирска икона на Божията Майка е пренесена от Владимир в Москва и тя избавя Московското княжество от погром – Тамерлан оттегля войските си след видение на Владичицата, заобиколена с ангели (1395 г.).

Остарял след множество богоугодни подвизи, изрядният пастир и молитвеник Киприан легнал на смъртен одър в село Голенишчево. Четири дни преди кончината си той пише прощална грамота, с която дава прошка и благословия на всички вярващи и същевременно сам смирено проси прошка. Прощалната грамота на свети Киприан е прочетена, според неговите указания, на погребението му, а оттогава е четена и на опелата на неговите приемници по катедра. С

красноречието на Евтимиевата школа, свети Киприан описва тленността и суетата на земния свят.

В смирение и прошка, с благодарствена молитва на уста, великият светител отхожда в блажената вечност на 16 септември, 1406 г. На 27 май се чества откриването и пренасянето на мощите му, което станало през 1472 г. Сега се те се покоят в Московския Успенски събор.

По неговите молитви, Господ да даде мир на православните!

Бележки:

1. Използван е текстът от Жития на светиите. Септември, изд. „Св. вмчк Георги Зограф“, 2007, с. 446-449, срв. в pravoslavieto.com

2. Цамблак, Григорий, Похвално слово за Киприан, Стара българска литература, т.2, с.209

3. Требник – книга с молитвени последования, които ползва свещенослужителя при различни тайнства и обреди.

4. Служебник – (от „служба“ – света Литургия) - богослужебна книга, съдържаща текстовете на различни литургии – Златоустова, Василиева, Преждеосвещена; ползва се от свещенослужителя при богослужение.

5. Пространно житие на митрополит Петър от митрополит Киприан, Стара българска литература, т.4, с.109-117

svetlinata-na-hrama.com

2022 г.